

Foruden ovenstaaende Besvarelser er fremkommet et stort Antal, der er saa usyldestgørende af forskellige Grunde, at man intet turde unddrage deraf, saaledes fra Mafjær, Skafføgaard, Wemmetofte og mange andre.

Det fremgaar imidlertid med uomstødelig Sikkerhed af de fremkomne Oplysninger, at Antallet af Fæstehuse gennemgaaende er i Aftagende, mens Lejehuse tiltaget i Antal. Som et Eksempel kan anføres Landbrugsministerens Godser, paa hvilke der i 1848 var 69 Fæstehuse og 8 Lejehuse, i 1899 kun 12 Fæstehuse, men 98 Lejehuse.

Ved Bedømmelsen af hele dette Forhold maa dog stærkt tages i Betragtning, at en Mængde Huse i Aarenes Løb ere gaaede over til Ejendom, og at der siden 1848 er tilkommet et stort Antal ny Huse.

At Udviklingen bestandig gaar bort fra Fæste, over til Leje fremgaar af en Række Udtalelser i de indkomne Svar. Heraf citeres eksempelvis følgende. I den fra Gjerdrup og Lyngbygaard m. fl. Godfers Kontor fremkomne Svarskrivelse, siges der bl. a., efter at det er oplyst, at man for at kunne besvare Spørgsmaalene har undersøgt Godsernes Fæsteprotokoller tilbage til 1830:

„Mellem 1830 og 1848 er kun indført Fæstebreve til Husmænd og efter 1848 kun Lejekontrakter med Undtagelse af, at der i 1859 er udstedt Fæstebrev paa et Hus under Gjerdrup og i 1876 Fæstebrev paa et Hus under Lyngbygaard. — Jeg maa dog tage i Forvaring lige over for den Mulighed, at der før 1848 er udstedt Lejekontrakter, der ikke ere tilførte Fæsteprotokollerne, idet Forpligtelsen til en saadan Tilførsel jo først skabtes ved Forordningen af 27de Maj 1848 § 11.“ —

I Svaret fra Voller, Mølgetkjær og Stenballegaard meddeles bl. a.:

„Før Forordningen af 27de Maj 1848 traadte i Kraft og endnu en Snes Aar derefter, kendtes Lejehuse aldeles ikke her paa Godserne; men samtlige Huse (derunder saavel jordløse Huse som Huse, hvis Tiliggende var under 1 Tdr. Hartkorn) vare bortfæstede.“

Fra Skørringe Godskontor skrives til Udvalget:

„Det er Kötume her, at Fæstehusene, naar Fæsterne dø eller paa anden Maade fratræde Fæstet, da enten blive folgte eller lejede ud. Intet nyt Fæstet gaves.“

Fra Nathlunds Godskontor meddeles:

„Siden 1859 er intet Hus givet i Fæste her paa Stamhuset.“

Fra Gjesfinggaard pr. Randers skriver Hr. C. v. Folsach:

„Der bliver for Fremtiden aldrig udfæstet Huse.“

Ejeren af Annebjerggaard i Holbæk Amt, Fr. Holstein, skriver:

„I de sidste 25 Aar er intet Fæstebrev udstedt“.

Som oven for sagt gaar Fæstehuse dog ogsaa i stort Omfang over til at blive Ejendomshuse. Det er f. Eks. flet paa Gjesfinggaard.

Det er klart, at Forordningen af 27de Maj 1848, der tilfugter „en Forbedring i Husmænds og Indreters Aar“, saa langt fra i denne Henseende har naaet sit Maal, at den tværtimod til Skade for Husmændene har bragt Lejeforholdet i Forgrunden paa